

DECORUL CERAMICII GETO-DACICE DIN MUNTENIA ÎN SECOLELE II a. Chr. - I p. Chr.

Îmbinarea utilului cu frumosul a constituit din totdeauna o preocupare umană. Orice obiect bine finisat produce, indirect, „spor la treabă”. Situația este valabilă și pentru obiectele frumos împodobite.

Uneori motivul decorativ are la origine și o anumită semnificație care cu timpul s-a pierdut.

Ornamentica geto-dacică este limitată ca varietate a motivelor și a schemelor compoziționale. Predomină geometricul dar cu reminiscențe antropo- și zoomorfe din epocile anterioare. Ea, de altfel, reflectă modificările din viața socială, religioasă și politică constatate din interpretarea diferitelor izvoare istorice, atât scrise cât și arheologice.

În cele ce urmează vom prezenta elemente de decor întâlnite pe ceramica getică din Muntenia secolelor II a. Chr. - I p. Chr.

I. Elemente decorative în relief

1. *Butonul apucătoare* – constituie cel mai simplu element de decor, care avea însă și un pronunțat rol utilitar – apucarea vasului pentru a fi mutat de pe loc. Se întâlnește în special pe borcane și vasele de tip clopot, mai rar pe căni sau vasele pântecoase și foarte rar pe castroane sau cratere – toate vase lucrate numai cu mâna. În general în număr de patru, uneori de doi, butonii apucătoare sunt dispuși pe partea superioară a corpului la borcane și căni, iar la vasele clopot sau pântecoase sub diametrul maxim.

După formă pot fi:

- cilindrici sau mai curând tronconici, cu suprafața superioară simplă, alveolată de 1-3 ori, cu linii simple – în „X” sau în cruce () – incizate (fig. 1/1).
- prismatici, de obicei cu patru fețe, ce redau în secțiune un pătrat sau un dreptunghi, acesta din urmă prevăzut adesea cu „praguri”. Rareori întâlniți.
- semicirculari simpli sau cu prag, dispuși oblic, în sus ori în jos, sau dreupți. Uneori, atât pe borcanele mari, cât și pe castroane sau cratere, acești butoni sunt dispuși orizontal și perforați transversal.
- plat-discoidali prevăzuți cu 4-6 alveole.

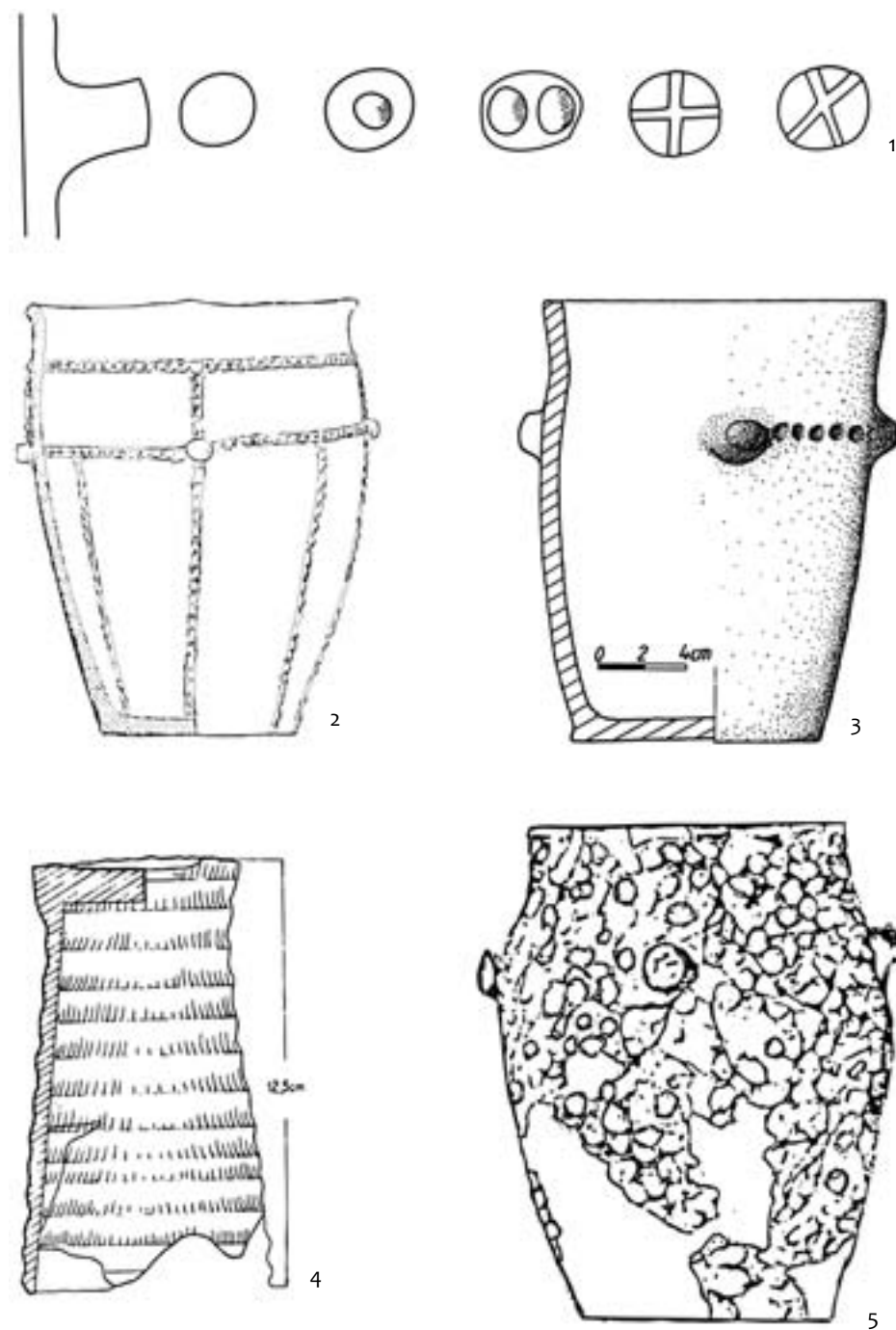

Fig. 1. Decor pe vase geto-dacice: 1 - butoni alveolați; 2 - brâu alveolat; 3 - brâu de impresiuni; 4 - nervuri în relief; 5 - pastile.

- alungiți, dispuși orizontal sau vertical, de obicei cu 1-3 alveole.
- conici.

Pe același vas se poate întâlni utilizarea unor variante diferite de butoni-apucătoare.

2. *Brâul alveolat* – realizat în relief și lipit de corpul vasului înainte de ardere. Se întâlnește pe borcane și căni – unind doi butoni – precum și pe cești sau castroane – vase lucrate cu mâna (fig. 1/2).

Disponerea poate fi orizontală, verticală (simplă sau dublă), în ghirlandă, în formă de „J”, de „V” sau intersectat.

3. *Brâul crestă* – realizat în relief și lipit de corpul vasului înainte de ardere în cazul borcanelor. La chiupuri sau pe buza borcanelor ori ceștilor el putea fi trasat direct pe suprafața exterioară a vasului. Se întâlnește doar pe vase lucrate cu mâna (fig. 2/2).

4. *Brâu (șir) de impresiuni* – realizate digital sau cu un instrument între doi butoni. Poate fi simplu sau dublu (mai rar). Se întâlnește pe borcane dispus orizontal, rareori vertical, prin urmare doar pe vase lucrate cu mâna (fig. 1/3).

5. *Nervura (profilatura) sau brâul în relief* – dispusă în general câte una sau în grupaj de două-trei pe zona de legătură a corpului cu piciorul fructierelor. Mai poate fi întâlnită pe corpul cănilor sau strecurătoarelor, pe fundul cupelor, pe capace, precum și pe piciorul fructierelor (fig. 1/4). Vasele respective pot fi lucrate atât cu mâna, cât și la roată.

Pe umărul vaselor pântecoase sau la baza toartelor unor căni se întâlnesc uneori motive decorative în relief, în formă de virgule sau „șarpe” (fig. 2/4). Pe borcane poate fi întâlnit, rareori, câte un brâu în relief. Toate aceste vase sunt lucrate numai cu mâna.

Tot aici trebuiesc amintite toartele torsionate de căni descoperite în numeroase așezări.

6. *Pastila* – de formă discoidală, dispusă de obicei pe corpul borcanelor fără o schemă bine stabilită. Câte o pastilă se mai întâlnește uneori pe partea superioară a torții unor căni lucrate cu mâna (fig. 1/5).

7. *Barbotina* – sub formă de dungi, pe corpul borcanelor, de multe ori în asocieri cu un brâu alveolat.

II. Decorul incizat – dispus atât pe vase lucrate cu mâna cât și la roată. Poate consta din:

1. *Linia simplă* – trasată în diferite feluri (fig. 2/1):

- a) dispusă vertical sau mai curând oblic, pe corpul borcanelor.
- b) dispusă orizontal pe buza cupelor fie la interior, fie la exterior, fie pe ambele părți; deasupra diametrului maxim al cănilor; pe buza fructierelor sau castroanelor; pe corpul fructierelor, castroanelor sau vaselor mari pântecoase. Uneori poate fi repetată în mai multe exemplare paralele.

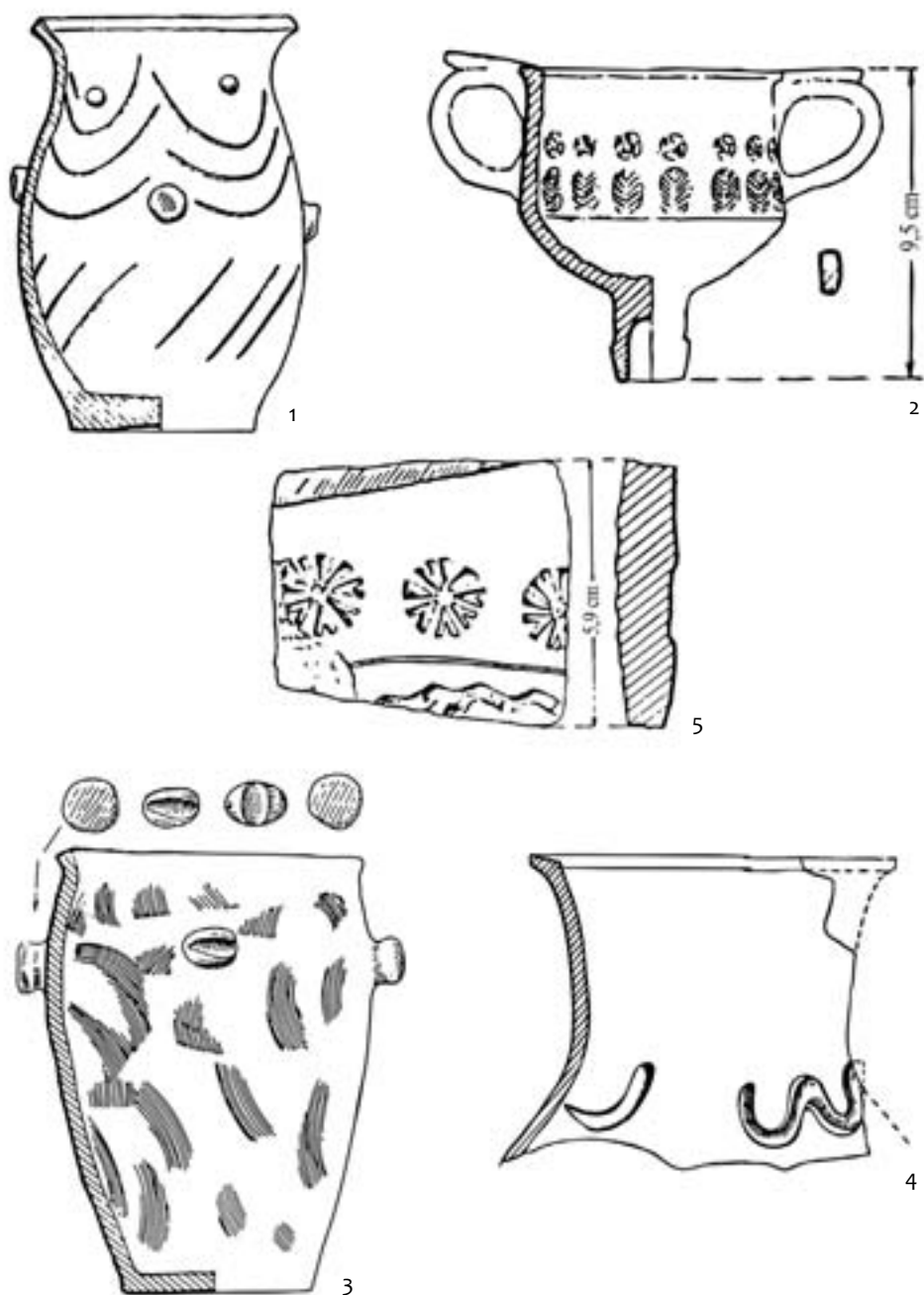

Fig. 2. Decor pe vase geto-dacice: 1 - linii incizate; 2 - decor imprimat; 3 - decor cu pieptenele; 4 - decor în relief; 5 - decor ștampilat.

- c) meandrul (linia în val) pe corpul borcanelor. Pe vasele lucrate la roată poate fi în mai multe exemplare paralele (fig. 3/4), uneori între linii orizontale, pe corpul cănilor, strecurătoarelor, vaselor pântecoase, pe piciorul fructierelor și pe partea interioară a buzei unor vase pântecoase. Pe partea superioară a corpului unei căni de la Ciolănești (Petrescu-Dîmbovița 1974, 285-294) se află un meandru întrerupt de astfel de linii, iar pe umărul unor chiupuri de la Sprâncenata (Preda 1986, 60, 95, pl. 44/1-2) sunt grupe de linii în val dispuse între linii orizontale.
- d) „brăduț” pe corpul ceștilor sau borcanelor, precum și pe buza unor fructiere – decor ce reprezintă, după opinia unei părți a specialiștilor, „*arborele vieții*” (Comșa 1994, 315-334).
- e) linie în forma literei grecești psi (Ψ) pe buza unor chiupuri.
- f) combinații de linii, cercuri sau puncte pe corpul fusaiolelor.

2. *Striuri trasate cu măturica sau pieptenele* – dispuse vertical, oblic, în val, în val între linii. Se întâlnesc de obicei pe borcane, iar mai rar pe căni sau pe piciorul fructierelor. Pe umărul unor chiupuri mici lucrate la roată, de la Sprâncenata, așa după cum am mai spus puțin mai sus, sunt grupe de linii în val dispuse între linii orizontale (fig. 2/3).

III. Decorul imprimat – obținut cu ajutorul unor „ștampile” (matrițe) sau diverse ustensile în pasta încă moale a vasului înainte de ardere. În general vasele cu acest tip de decor sunt lucrate la roată. În cadrul decorului imprimat se remarcă:

- a) frunză – pe corpul unor kantharoi (fig. 2/2), pe buza fructierelor, precum și pe o pateră (farfurie) lucrată la roată, arsă oxidant dar acoperită cu un slip cenușiu, descoperită la Popești (Vulpe 1957, 237, fig. 13/5-6).
- b) rozeta – cu șase-opt raze late (fig. 2/5). Se întâlnește pe partea superioară a corpului vaselor mari pântecoase, lucrate la roată și arse atât reducător cât și oxidant, pe cupele cu decor în relief, precum și pe toartele ștampilate ale unor amfore de la Căscioarele, Popești, Zimnicea și Cetățeni (Moscalu 1968, 631, fig. 4/1; Moscalu 1983, 94-97 cu bibliografia).

Fiind repetată la o distanță relativ egală, în cazul vaselor pântecoase, ea nu poate reprezenta o marcă de olar, cum s-a sugerat uneori (Čičíkova 1979, nr. 64), ci un motiv decorativ.

Acest tip de decor a apărut în mileniul II a. Chr., în lumile hittită (Rimchneider 1963, planșe) și miceniană (Daux 1958, 644, fig. 4), el reîntâlnindu-se în secolele IX-VIII a. Chr. în arta persană, iar apoi în cea greacă (Berciu 1974, 133). Pe ceramica nord-dunăreană apare după sfârșitul sec. V a. Chr., dar perioada de maximă folosire este cuprinsă între a doua jumătate a sec. IV și mijlocul sec. I a. Chr. Pentru perioada mai veche îl întâlnim la Zimnicea, Fântânele și Orbeasca de Sus, iar pentru cea mai recentă la Cetățeni, Popești, Mănăstirea, Cozia Veche, Poroschia (Moscalu 1983), Sprâncenata (Preda 1986, 60, pl. 43/2) și Vlădiceasca (Trohani 1976, 115, fig. 21/2), pentru a nu ne referi decât la teritoriul Munteniei. Se poate astfel constata, dacă adăugăm pentru faza mai veche descoperirea de la Govora

Sat – Poieni (Berciu 1967, 82, fig. 4; Petre 1970, 479, fig. 7/11; Zirra 1971, 226, fig. 23), iar pentru cea mai nouă pe cele de la Ocnița, Rudele (Munții Orăștiei) și Brad (Ursachi 1995, 170) o răspândire de la sud spre nord a acestui element de decor. Faptul poate fi coroborat și cu descoperirile din aria tracică sud-dunăreană, unde apare cândva pe la mijlocul sec. V a. Chr.

- c) călăreț – redat în relief. Se întâlnește doar pe vase mari pântecoase, lucrate la roată și arse reducător. S-au descoperit doar patru astfel de vase – două la Zimnicea (Alexandrescu 1980, 63)¹ și două la Fântânele (lângă Zimnicea) într-un tumul (Mateescu, Babeș 1968, 289, fig. 5 și 6) – și au fost datate între a doua jumătate a sec. IV - sfârșitul sec. III / începutul sec. II a. Chr.

Respectivul motiv decorativ ar putea fi preluat de pe monetele macedonene ale lui Filip al II-lea ce au circulat și în zona nord-dunăreană, iar apoi au fost imitate de către geto-daci cât și de celții din Europa centrală (Moscalu 1983, 93 cu bibliografia).

- d) linii dispuse în unghi (">") sau în formă de soare, cum este cazul la Popești (Vulpe 1959, 313, fig. 10/7).
- e) cerculețe repetate și dispuse neordonat – pe un fragment ceramic de la Popești (Vulpe 1961, 334, fig. 7/5a-b) dar și pe buza unei fructiere de la Bor-dușani (Trohani 2006, *passim*).
- f) cruce adâncită pe buza unor chiupuri descoperite la Căscioarele-Cătălui (Cantacuzino, Trohani 1979, 273, fig. 12/13) și Greaca (Șirbu 1996, 67, fig. 107/8).
- g) motive geometrice ce se întâlnesc pe ștampilele anepigrafe de pe toartele unor amfore locale.

Interesant este și tiparul plat cu decor antropomorf, descoperit la Tei-București (Șirbu, Florea 1997, 87 cu bibliografia), reproducând un personaj masculin nud, cu mâinile îndoite din cot și ridicate, iar deasupra palmelor sunt două vase în timp ce deasupra capului se află o roată cu spițe. În față se află un alt personaj.

Tot aici trebuie să menționăm tiparele utilizate în decorarea cupelor cu decor în relief cu o gamă foarte diversă de motive – antropomorfe, geometrice, vegetale, monete etc.

IV. Decorul lustruit – se întâlnește atât pe vase lucrate cu mâna, dar sub formă de dungi neregulate, de obicei verticale, cât și pe vase lucrate la roată. La acestea din urmă se constată o anumită preocupare „artistică” în dispunerea motivelor ce constau din (fig. 3/1):

- a) linii verticale pe piciorul fructierelor, corpul cânilor sau al unor castroane ori kantharoi și pe gâtul strecurătoarelor.
- b) linii orizontale pe corpul fructierelor, castroanelor și strecurătoarelor.
- c) hașuri pe corpul fructierelor, castroanelor, cânilor. Pot fi trasate și pe partea interioară a buzei cânilor mari.

¹ Un fragment este inedit și se păstrează în Muzeul din Alexandria.

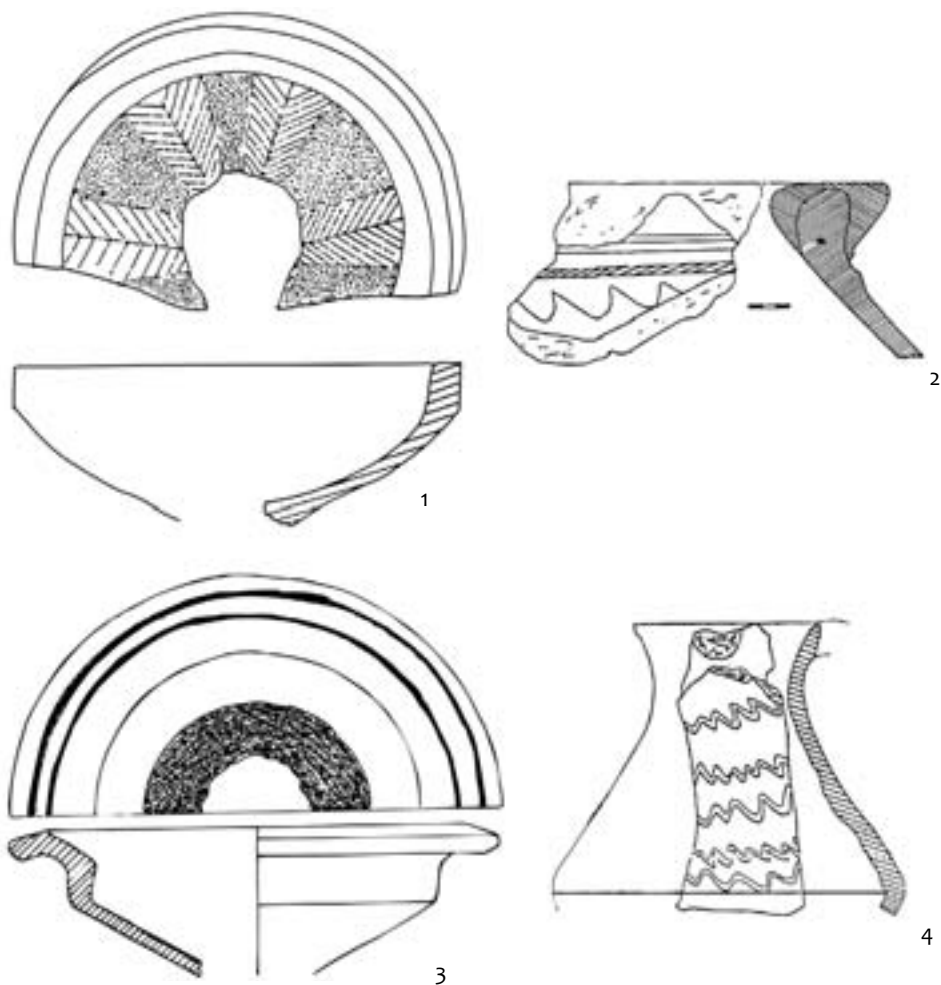

Fig. 3. Decor pe vase geto-dacice: 1 - decor lustruit; 2 - brâu crestat și linie incizată; 3 - decor pictat; 4 - linii incizate în val.

- d) grupaj de linii dispuse în cruce – în interiorul unei străchini.
- e) grupaj de linii dispuse în stea numai în interiorul străchinilor.
- f) linie ondulată (meandru, val) pe corpul fructierelor și cănilor, dar în special pe buza fructierelor.
- g) linie ondulată (meandru, val) între benzi largi pe corpul fructierelor și castroanelor sau pe piciorul fructierelor.
- h) linie ondulată (meandru, val) între linii drepte pe fructiere și castroane.
- i) linia în spirală sau mari cercuri concentrice în interiorul fructierelor.
- j) „brăduțul” – pe căni, ulcioare și străchini. În aceste cazuri, spre deosebire de decorul incizat, se constată o diversificare a modului de redare, fapt ce

ar putea reprezenta și o amplificare a valorii sale simbolice. După părerea Mariei Comșa (Petrescu-Dîmbovița 1974, 285-294) dacă este redat culcat semnifică *nașterea*, cu vârful în sus simbolizează *căsătoria*, *viața*, iar cu vârful în jos *moartea*. Pot fi însă și îngemănări de moduri de reprezentare de 2-5 ori ba chiar de 6-8 ori, precum și cu alte elemente de decorație.

- k) benzi largi pe piciorul fructierelor, pe corpul cănilor și strecurătoarelor, uneori în combinație cu linii drepte sau în val.

Tehnica lustruirii este cunoscută din epocile anterioare. Utilizată, în epoca Latène, în special pe ceramica lucrată la roată, dar fără a o evita și pe cea lucrată doar cu mâna, ea apare în lumea geto-dacică în sec. II a. Chr. Perioada de maximă dezvoltare, pe baza descoperirilor de la Bordușani (Trohani 1995, 59-67), poate fi stabilită după mijlocul sec. I a. Chr., așa cum s-a observat și la Ocnița (Vâlcea), Barboși, Răcătau sau Brad.

La origine motivele decorative probează o influență celtică (Crișan 1969, 143). Dar cu timpul se constată o utilizare și a motivelor specifice geto-dacilor, care însă până acum se obțineau cu ajutorul altor tehnici, în special prin incizie.

Surprinde numărul mic al vaselor decorate în acest mod descoperite în Transilvania – câteva fragmente la Tilișca (Lupu 1989, 67), Slimnic (Glodariu 1981, 39) și Comana de Jos (Glodariu, Costea, Ciupea 1980, 51).

V. Decorul pictat se aplica pe o ceramică de culoare cărămiziu-gălbuie sau chiar cenușie dar acoperită pe toată suprafața cu o angobă alb-gălbuie. Deasupra acesteia din urmă erau trasate, prin pictare, linii-benzi – simple motive geometrice – brun-cărămizii ori brun-închise (fig. 3/3).

Formele pe care s-a aplicat decorul pictat sunt fructiera, castronul, cana, ulciorul, capacul, vasul colonetă și strachina. El este dispus pe buză, în cazul fructierelor și castroanelor, pe corpul cănilor, pe partea interioară și mai rar exterioară a corpului fructierelor, castroanelor și străchinilor, cât și pe piciorul fructierelor. Cu o singură excepție, constatată la Vlădiceasca – fragment de borcan sau castron (?) lucrat cu mâna și decorat cu două benzi arcuite, în relief, acoperite cu un strat de vopsea brun-cărămizie (Trohani 1976, 128, fig. 21/10) – toate vasele decorate prin pictare sunt lucrate la roată.

Decorul este reprezentat de:

- a) linii sau mai curând benzi dispuse orizontal sau vertical, uneori oblic, trasate drept, curb, circular sau sinusoidal. Prin întretaieri ele pot da naștere la hașuri.
- b) val alertător.
- c) puncte sau pete.
- d) triunghiuri sau romburi.

Fiecare element de decor poate fi întâlnit izolat, repetat sau combinat cu un altul. Predominante sunt benzile și liniile orizontale singure sau repetate, deseori asociate cu linii în val orizontale sau verticale.

În Muntenia vase pictate s-au descoperit la Piscu Crăsani (Conovici 1981, 572-573), Budureasca – Vadu Săpat, com. Fântânele, jud. Prahova (Glodariu 1974, 220, pl. 18), Tinosu (Glodariu 1974, 220, pl. 23), Popești (Glodariu 1974, 216-217; Trohani 1997, 213-216, pl. 31-32), Gura Vitioarei (Comșa, Georgescu 1981, 271-282), Dara (Dupoi 1997, 99-113), Mănăstirea, Vlădiceasca și Bordușani. Ele au apărut însă numai în nivelurile superioare, iar pe baza analogiilor de la Ocnița (Berciu 1981, 28-29, 36, 85; Babeș 1982, 250-251, 254) și mai ales din davae-le identificate în Moldova (Ursachi 1987, 43-52/97; Ursachi 1995, 202-207) datarea este atribuită, cu predilecție, celei de a doua jumătăți a sec. I a. Chr. - prima jumătate a sec. I p. Chr.

O primă clasificare a ceramicii pictate a fost făcută de către I.H. Crișan (Crișan 1969, 199-201), care a împărțit-o în două grupe:

1) în stil geometric, de factură: a) „Latene târzie în stil celtic” cu benzi alternative de culoare roșie-brună și albă, și b) de influență elenistică constând dintr-o angobă și dungi înguste cu o culoare contrast.

2) cu motive vegetale și zoomorfe.

Recent Gelu Florea (Florea 1998, 12-14), într-o lucrare specială consacrată tocmai acestei categorii ceramice, în afara unei împărțiri în secundară – când pictura este aplicată pe angobă – și de culoare așezată direct pe pasta vasului, a clasificat-o astfel:

1) decorată cu benzi – incluzând-o atât pe cea celtică cât și pe cea de influență elenistico-romană.

2) decorată în stil geometric – cu linii, triunghiuri, hașuri, zig-zaguri, puncte.

3) decorată în stil figurativ – cu elemente vegetale și zoomorfe.

Decorația pictată apare încă de la sfârșitul sec. II / începutul sec. I a. Chr., născându-se, probabil, în zona extracarpatică. Ca izvor de inspirație pentru acest tip de decor trebuie luate atât vasele celtice cât și cele elenistice (Florea 1998, 235-254) ce au circulat, ca importuri, pe toată perioada secolelor IV-I a. Chr.

După părerea noastră se pot distinge mai multe categorii ceramice cu decor pictat:

1) o primă categorie ceramică reprezentată de vase de culoare roșie sau rozgălbuie, dintr-o pastă fină și pictată cu motive geometrice sau vegetale, ce poate fi datată:

a) în sec. IV-III a. Chr. – este reprezentată în special prin vase askoi decorate pe una din fețele lor cu benzi și linii de culoare roșie, în cercuri concentrice. Astfel de vase s-au descoperit într-un mormânt la Chirnovi (Șerbănescu, Trohani 1975, 274; Șerbănescu f.an, fig. 73), la Vlădiceasca (Trohani 1975, 163, fig. 23) și în special în nordul Dobrogei și pe litoralul apusean al Mării Negre (Venedikov 1963, 376; Oberländer-Târnoveau 1980, 60, pl. 4/8 cu bibliografia; Harțușche 1983, 149, fig. 7/1).

- b) la sfârșitul sec. II - sec. I a. Chr. – este reprezentată de un fragment de lagynos de la București (Glodariu 1974, 210, nr. 7/b, pl. 18) și diferite vase provenind de la Tinosu (Glodariu 1974, 220, nr. 46/a-d, pl. 18), Popești (Vulpe 1957, 237, fig. 15; Vulpe 1959, 342; Vulpe 1961, 330, fig. 7/3) și Bordușani. Este interesantă constatarea, în special pentru piesele de la Bordușani, că decorația este compusă cu elemente vegetale și are un „stil arhaizant”.

Toate aceste fragmente provin din import, din lumea elenistică (Lungu, Trohani 2000, 137-162).

2) o a doua categorie ceramică, de culoare roșie cu nuanțe violacee uneori, dintr-o pastă fină și pictată cu benzi largi de culoare brun-cărmizie în alternanță cu benzi alb-gălbui, este reprezentată doar de câteva fragmente și un vas de la Popești (Vulpe 1959, 342, fig. 15). Reprezintă importuri din zona mijlocie a Dunării și este denumită „de tip celtic” sau „ceramică pictată Latène târzie” (Crișan 1969, 199-201).

3) o a treia categorie ceramică o constituie cea roz-gălbuie, cărmizie sau chiar cenușie, uneori acoperită pe toată suprafața cu o culoare alb-gălbuie, având la exterior o decorație pictată constând din linii-benzi, simple motive geometrice brun-roșcate sau brun închise. Arderea nu mai este atât de puternică, dar în grosime este omogenă. Această categorie ceramică reprezintă ceramica getică pictată ce se va răspândi apoi în toată zona locuită de geto-daci, punctul culminant fiind atins la Sarmizegetusa, la sfârșitul sec. I a. Chr. și în special în sec. I p. Chr.

VI. Obiecte cu semne și litere – sunt de obicei semne grafice și mai rar litere. Se întâlnesc atât pe fragmente de vase cât și pe obiecte, în special fusaiole. Sunt realizate prin incizare atât înainte de ardere cât și după.

- a) semne grafice – redau un motiv liniar, linii în X, Y, Ψ, L sau J (ultimele patru putând fi și răsturnate), cruce (+) ori zvastică – ce ar putea sugera o încercare de redare a unor litere, ba chiar inscripții. Se întâlnesc atât pe fusaiole, cât și pe vase întregi, miniaturale ori fragmentare. Pentru exemplificare redăm câteva dintre descoperiri :

- fusaiole bitronconice de la Popești (Trohani 1975, 212, pl. 22/6) cu opt L-uri răsturnate pe partea superioară a corpului ce suprapun mai multe linii singure, întretăiate, în X și o zvastică.
- fusaiole bitronconice de la Barboși (Sanie 1988, 53-103, fig. 4/7).
- borcane miniaturale de la Grădiștea (Sîrbu 1996, 52, fig. 40/12, 70/9, 72/6, 91/4 și 95/4) și Popești (Trohani 1975, 215, pl. 25/5) cu linii în X, Y sau Ψ (ultimele două răsturnate) între butonii apucătoare.
- fund și corp provenind de la cești descoperite la Grădiștea (Sîrbu 1996, 52, fig. 12/10, 49/1) și Sprâncenata (Preda 1986, 145, pl. 15/9) cu linii în X.
- fragmente de fructieră de la Grădiștea (Sîrbu 1996, 52, fig. 68/11, 91/5 și 95/5) cu linii în X, L (răsturnat și întors) și J.

- b) litere latine – pe un fragment de fructieră lucrată la roată, arsă reducător, descoperită la Piscu Crăsani (Conovici 1981, 576-578, fig. 4) – la exterior,

pe două rânduri un sgraffito SILW sau SILVAN(us) / SAX(a). Ar reprezenta cea mai veche inscripție datând de la sfârșitul sec. II / începutul sec. I a. Chr. sau din prima jumătate a sec. I a. Chr.

Toate aceste inscripții se înscriu în grupul celor de la Ocnița (Berciu 1981, 136-148)² redactate atât în latină cât și în greacă.

În concluzie, se poate afirma că prin decorația ceramicii se poate ajunge la o cunoaștere mai aprofundată a spiritualității și creativității artistice a geto-dacilor. Iar prin elementele de decor se face o mai bună stabilire în timp a creării și utilizării respectivelor recipiente.

Bibliografie

- Alexandrescu, A.D. 1980, *La nécropole gète de Zimnicea*, Dacia N.S. XXIV, 19-126.
- Babeș, M. 1982, Recenzie la D. Berciu, *Buridava dacică I*, SCIVA 2, 33, 250-254.
- Berciu, D. 1976, *Les Celtes et la civilisation de La Tène chez les Gêto-Daces*, Bulletin of the Institute of Archaeology, nr. 6, London, 1967, 75-94.
- Berciu, D. 1974, *Contribution à l'étude de l'art thraco-gète*, București.
- Berciu, D. 1981, *Buridava dacică I*, București.
- Cantacuzino, G., Trohani, G. 1979, *Săpăturile arheologice de la Cătălui-Căscioarele, jud Ilfov*, în CercArh 3, 261-274.
- Čičikova, M. 1970, *Seuthopolis*, Sofia.
- Comșa, M. 1994, *Brăduțul (arborele vieții) pe ceramica geto-dacică și semnificația sa simbolică*. In: (Ed. P. Roman, M. Alexianu) *Rélations Thraco-Illyro-Hellénistiques*, București, 315-334.
- Comșa, E., Georgescu, V. 1981, *Cetățuia geto-dacică de pe Dealul Movila de la Gura Vitioarei*, SCIVA 2, 32, 271-282.
- Conovici, N. 1981, *Piese ceramice de interes deosebit descoperite la Piscu Crăsani*, SCIVA 4, 32, 571-579.
- Crișan, I.H. 1969, *Ceramica daco-getică. Cu specială privire la Transilvania*, București.
- Dupoi, V. 1997, *Așezarea geto-dacică de la Dara, comuna Pirtroasele, județul Buzău*. In: *Timpul Istoriei. I. Memorie și patrimoniu. In onorem emeritae Ligiae Bârzui*, București, 96-113.
- Florea, G. 1998, *Ceramica pictată dacică. Artă, meșteșug și societate în Dacia preromană (sec. I a. Chr. - I p. Chr.)*, Cluj.
- Glodariu, I. 1974, *Relațiile comerciale ale Daciei cu lumea elenistică și romană*, Cluj.
- Glodariu, I. 1981, *Așezări dacice și daco-romane la Slimnic*, București.
- Glodariu, I., Costea, Fl., Ciupea, I. 1980, *Comana de Jos. Așezările de epocă dacică și Prefeudală*, Cluj-Napoca.
- Harțuche, N. 1983, *Importuri grecești în mormintele geto-dace din județul Brăila*, Istros 2-3, 145-152.
- Lungu, V., Trohani, G. 2000, *Vases hellénistiques à décor peint de la Plaine Roumaine*. In: *Istro-Pontica. Muzeul Tulcea la a 50-a aniversare. 1950-2000*, Tulcea, 137-162.
- Lupu, N. 1989, *Tilișca. Așezările arheologice de pe Cătănaș*, București.
- Mateescu, C.N., Babeș, M. 1968, *Cercetări arheologice și săpături de salvare la Fintânele*, SCIV 2, 19, 283-291.
- Moscalu, E. 1968, *Așezarea dacică de la Cozia Veche (jud. Vâlcea)*, SCIV 4, 19, 629-642.
- Moscalu, E. 1983, *Ceramica traco-getică*, București.
- Petre, Gh.I. 1970, *Descoperiri arheologice din epoca fierului în județul Vâlcea*, MCA IX, 467-489.

² După părerea noastră „inscripțiile” REB, cel puțin o parte dintre ele, ar putea reprezenta niște ... jocuri ... Dacă s-ar citi invers ar putea da numele „descoperitorului” ...

- Petrescu-Dîmbovița, M. 1974, *Descoperirea de vase dacice de la Ciolănești din Deal, județul Teleorman*. In: *In Memoriam Constantini Daicoviciu*, Cluj, 285-294.
- Preda, C. 1986, *Geto-dacii din bazinul Oltului inferior. Dava de la Sprâncenata*, București.
- Rimchneider, M. 1963, *Lumea hitiților*, București.
- Sanie, S. 1988, *Cetățuia geto-dacică de la Barboși, (II)*, *ArhMold* XII, 53-103.
- Sîrbu, V. 1996, *Dava getică de la Grădiștea, județul Brăila, I*, Brăila.
- Sîrbu V. et al. 1996, *Așezări din zona Căscioarele-Greaca-Prundu. Mileniile I î. Hr. - I d. Hr.*, Brăila.
- Sîrbu, V., Florea, G. 1997, *Imaginar și imagine în Dacia preromană*, Brăila.
- Șerbănescu, D. *Muzeul de Arheologie Oltenița. Ghid*, f.an.
- Șerbănescu, D., Trohani, G. 1975, *Noi cercetări arheologice privind cultura materială a geto-dacilor din zona est-centrală a Munteniei*, *Muzeul Național* 2, 273-286.
- Trohani, G. 1975, *Raport asupra săpăturilor arheologice efectuate în așezarea geto-dacică de la Vlădiceasca, jud. Ilfov*, *CercArh* 1, 151-175.
- Trohani, G. 1976, *Săpăturile din așezarea geto-dacică de la Vlădiceasca*, *CercArh* 2, 87-134.
- Trohani, G. 1995, *Decorul ceramicii lucrate la roată din așezarea geto-dacică de la Bordușani, jud. Ialomița*, *ArhMold* XVIII, 59-67.
- Trohani, G. 1997, *Așezarea de la Popești, jud. Giurgiu. Campaniile 1988-1991. Secțiunea II. Raport preliminar*, *CercArh* 10, 193-229.
- Trohani, G. 2006, *Locuirea getică din partea de nord a Popinei Bordușani*, vol. I și II, Târgoviște.
- Ursachi, V. 1987, *Ceramica dacică pictată din cetatea de la Brad, comuna Negri, județul Bacău*, *Memoria Antiquitatis* 15-17, (1983-1985), 1987, 43-52/97.
- Ursachi, V. 1995, *Zargidava. Cetatea dacică de la Brad*, București.
- Venedikov, I. 1963, *Apollonia*, Sofia.
- Vulpe, R. 1957, *Șantierul arheologic Popești*, *MCA* 3, 227-246.
- Vulpe, R. 1959, *Șantierul arheologic Popești*, *MCA* 5, 339-349.
- Vulpe, R. 1960, *Șantierul arheologic Popești*, *MCA* 6, 307-324.
- Vulpe, R. 1961, *Șantierul arheologic Popești*, *MCA* 7, 32-338.
- Zirra, V. 1971, *Beiträge zur Kenntnis des keltischen Latène in Rumänien*, *Dacia N.S.* XV, 171-238.

Le décor de la céramique géto-dace de la Munténie aux IIe siècle av. J.C. - Ier siècle ap. J.C.

Résumé

Les motifs ornementés de la céramique géto-dace sont assez limités comme variété et comme schéma compositionnel. Il y a une prédominance du géométrique avec des réminiscences anthropo- et zoomorphe des époques antérieures. Ils reflètent, d'ailleurs les changements de la vie sociales, religieuse et politique constatés par l'interprétation des diverses sources historiques, autant écrites que archéologiques.

Comme décor on rencontre des motifs en relief, incisés, imprimés, polis et peints. De même il y a des signes et des lettres.

On peut affirmer que par la décoration de la céramique on arrive à une meilleure compréhension de la spiritualité et de la créativité artistique des géto-daces. A l'aide des éléments de décor ont peu mieux définir l'époque de l'utilisation des respectifs récipients.

Explication des figures

Fig. 1. Décor sur des vases géto-daces: 1 - boutons alveolés; 2 - bande d'alveoles; 3 - bande d'impressions; 4 - nervures en relief; 5 - pastilles.

Fig. 2. Décor sur des vases géto-daces: 1 - lignes incisées; 2 - décor imprimé; 3 - décor avec le peigne; 4 - décor en relief; 5 - décor imprimé.

Fig. 3. Décor sur des vases géto-daces: 1 - décor poli (lustré); 2 - bande entaillée et ligne incisée; 3 - décor peint; 4 - lignes incisées en vague.

Dr. George Trohani, Muzeul Național de Istorie a României, Calea Victoriei, 12, Sector 3, București, România, e-mail: gtrohani@yahoo.com